

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІЗНИХ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ ЯК ТВОРЧИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

Становлення майбутніх фахівців технічних навчальних закладів різних рівнів акредитації як творчих особистостей у загальному вигляді невід'ємно пов'язане з тими вимогами, які висуваються сучасністю. В дослідженні означеної теми на сьогодні намітилося своєрідне розходження між сформованою протягом багатьох років методичною і практичною базою ВТНЗ та новими вимогами, які висуває життя стосовно спеціалістів, беручи до уваги умови праці, що постійно змінюються, реорганізацію виробництва, упровадження нових технологій.

Розвиток та вдосконалення ринкових відносин, як відмічає дослідник Н. Ничкало, перетворюють суб'єктів освіти на суб'єктів ринку. Професійні навчальні заклади стають по суті посередниками між клієнтом (учнем) і споживачем (працедавцем). Ця обставина спонукає навчальний заклад до пошуку таких форм і методів трансляції знань, такого змісту і структури професійного навчання, що дають змогу забезпечити потрібну "товарну кондицію" клієнта – випускника конкретного навчального закладу [4].

Проблемами, що виникають у зв'язку з реформуванням вищої школи, питаннями здолання труднощів, які виникають у професійній освіті, займаються такі дослідники, як М. Абросимова, Л. Сольвар, Н. Ничкало [1], [2], [3], [4] та ін.

Говорячи про проблему якості робочої сили, про дослідження шляхів формування професіоналізму різних категорій населення, його

вдосконалення з урахуванням нових потреб ринку праці, вочевидь необхідно обирати міждисциплінарний підхід, звернути увагу на створення міжінститутських творчих колективів за участю педагогів, психологів, економістів та представників інших галузей наукового знання, як те переконує й Н. Ничкало [1]. Створення подібних колективів і їх продуктивна співтворчість справді нова форма у вирішенні питань формування творчої особистості. Аналіз публікацій з проблеми становлення майбутніх фахівців дозволив дійти висновку, що окремо передумови такого становлення виділені не були. З іншого боку, – передумови становлення майбутніх фахівців торкаються таких психологічних аспектів людини як пам'ять, мислення, воля, самостійність, свідомість тощо, отже метою даної статті є виділення передумов становлення майбутніх фахівців технічних навчальних закладів різних рівнів акредитації як творчих особистостей.

Однією з таких передумов є формування у спеціаліста творчого мислення. У світлі останніх змін, які відбуваються в освітній системі, слід відмітити, що творчому мисленню приділяється неабияка увага, мисленню, завдяки якому створюється щось нове; мисленню, якому притаманна певна гнучкість, що дозволяє швидко пристосовуватися до мінливої дійсності та орієнтуватися в умовах швидкого темпу розвитку технологій тощо.

В умовах модернізації вищої школи України відбувається становлення

майбутніх фахівців, студентів технічних навчальних закладів різних рівнів акредитації. В цьому питанні можна виділити наступні моменти:

1. Перехід на рейтингову систему оцінки знань студентів. Ця система базується на активізації діяльності студента протягом певного проміжку часу (накопичення балів), орієнтована на більш свідому особистість, на розвиток її самостійності;

2. Більша увага при новому підході до освіти приділяється самостійній роботі студента. І тут важливим є правильна організація та контроль цієї роботи.

Кваліфікаційні характеристики до всіх спеціальностей професійної освіти містять, як доводить М.Г. Абросимова, два важливих напрями підготовки спеціалістів:

- розвиток навичок використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності;

- формування вмінь і навичок самостійності у плануванні, організації, контролі власної діяльності, розвитку креативності, здібності до саморозвитку.

Ці напрями підготовки студента роблять його конкурентноздатним на власному ринку праці, забезпечують перевагу при відборі претендентів на вакантне місце [2: 55].

За словами дослідниці, самостійну роботу слід організувати так, щоб, з одного боку, забезпечувались формування самостійності в освітньому процесі та розвиток творчої активності, з іншого боку, – створювалися умови для придбання стійких навичок застосування *інформаційних і комунікаційних технологій* ІКТ у різних видах діяльності. Для цього М.Г. Амбросимова пропонує застосовувати метод проектів, який має деякі переваги

перед традиційними формами організації самостійної роботи. Це зокрема:

- студент звертається до власних креативних здібностей;

- виконання проекту передбачає активність студента в отриманні теоретичних знань;

- проекти не повторюються, підкреслюють індивідуальність авторів;

- оцінка проектів проводиться за критеріями, які були оголошені заздалегідь, і на будь-якому етапі виконання проекту студент має можливість самостійно оцінити свою роботу [2:55].

Тож до таких недоліків методу проектів, якими є велика трудомісткість та матеріальні витрати на виготовлення й представлення проектної роботи, то їх не так вже й складно усунути, якщо проектна робота виконується засобами ІКТ.

Але в основному спостерігається позитивні сторони обраного методу. Перш за все, не можна не відмітити його вплив на розвиток та становлення особистості у процесі роботи над заданим проектом. Студент самостійно планує свою діяльність, вчиться відбирати та представляти інформацію, співвідносить проміжні результати з критеріями оцінки проекту, самостійно вирішує питання, які потребують додаткової проробки або консультації, набуває навичок використання ІКТ для розв'язування конкретної задачі, самостійно створює закінчений продукт інтелектуальної праці, який може бути використаний для навчання інших студентів або може бути взятий за основу реальної виробничої діяльності, самостійно оцінює готову роботу. Результати досліджень, показують стійку позитивну динаміку

таких показників:

- 1) мотивація до засвоєння ІКТ;
- 2) інтерес до початкової діяльності;
- 3) самостійність у навчальній діяльності;
- 4) адекватність самооцінки результатів навчальної діяльності;
- 5) вміння будувати причинно-наслідкові зв'язки;
- 6) творча активність [2:59].

3. Чітко простежується необхідність брати курс на розвиток творчого мислення студента. У наш час істотно посилюються вимоги до професійної підготовки спеціалістів, від якої очікується високий рівень фахової компетентності, здатність творчо мислити, приймати швидкі рішення в екстремальних ситуаціях, наполегливо долати труднощі професійної діяльності [3:17]. Саме завдяки творчому мисленню фахівцеві буде набагато легше пристосуватися до мінливих вимог сучасності, зорієнтуватись у величезному виборі нових технологій, вибрати більш раціональний спосіб (метод) розв'язання тієї чи іншої проблеми, встановити зв'язки між системами, які, на перших погляд, можуть здатися зовсім розрізненими, застосувати якийсь комплекс дій, що і стане тим нестандартним підходом, який, мабуть, дозволить прийти до відкриття нового, більш доречного, більш вигідного, економнішого і з огляду на час та витрати за рахунок способу роботи.

За результатами дослідження “Теоретико-методологічні і методичні засади неперервної підготовки педагога професійної школи до інноваційної діяльності”, як вказує дослідниця Н.Г. Ничкало, виявлено, що в нових соціально-економічних умовах зростає значення розвитку здатності до самостійного прийняття необхідних рішень та формування якостей, потрібних для особистої

участі в трудовому процесі в колективі, у життєдіяльності суспільства. Доведено об'єктивну потребу фахівців удосконалювати вміння критично оцінювати результати своєї діяльності, гнучко вносити необхідні корективи, за потреби перенавчатися, оволодівати іншою професією, навчатись упродовж всього життя [1]. Як бачимо, все вище перелічене уповні відноситься до ознак творчого мислення. Тобто ми отримуємо ще одне підтвердження необхідності розвивати творче мислення студентів у зв'язку з потребами та вимогами сучасності.

Отже, розвиток творчого мислення є вирішальним у питанні формування творчої особистості.

Однією з важливих передумов, на нашу думку, є й мотивація творчої діяльності студентів.

Така мотивація може сформуватися через переконання, розвиток інтересу. Наголос буде робитися на завдання – теорії розв'язування винахідницьких задач (ТРВЗ), встановлення зв'язку з життям, з майбутньою професійною діяльністю.

З приводу вибору професії, сформованості мотивації на професійну діяльність нами було проведено дослідження серед студентів перших, других та четвертих (випускних) курсів Автомобільно-дорожнього технікуму ОНПУ спеціальностей “Виробництво автомобілів і тракторів” та “Інструментальне виробництво”. У цьому експерименті представляються ті види професійної діяльності, яким досліджувана людина віддає перевагу. Типів професій представлено п'ять, і в такому системному вигляді:

- 1) “Людина – природа ”;
- 2) “Людина – техніка ”;
- 3) “Людина –

знакова система”;

4. “Людина – художній образ ”; 5. “Людина – людина”.

Для кожного з типів є описання та психологічні вимоги до професії. Оскільки мова йде про студентів Автомобільно-дорожнього технікуму ОНПУ, майбутніх механіків, то нас більше цікавив у даному дослідженні другий тип, а саме: “людина – техніка”. Ось його характеристика: студенти, які надають перевагу типові “людина – техніка”, як правило, виявляють інтерес при виконанні лабораторних робіт з фізики, хімії, електротехніки, будують моделі, розуміються на побутовій техніці, мають бажання створювати, експлуатувати або ремонтувати машини, механізми, апарати, станки. Більшість професій цього типу пов’язано:

1) з побудовою, монтажем, зборкою технічних пристроїв (спеціалісти проектують, конструюють технічні системи, пристрої; з окремих вузлів, деталей збирають машини, механізми, пристрої, регулюють і налагоджують їх);

2) з експлуатацією технічних пристроїв (спеціалісти працюють на станках, керують транспортом, автоматичними системами);

3) з ремонтом технічних пристроїв (спеціалісти виявляють, розпізнають несправність технічних систем, приборів, механізмів, ремонтують, регулюють, налагоджують їх).

Психологічні вимоги до професій типу “людина – техніка”, то нами взято параметри, запропоновані Л.Д. Столяренко: добра координація рухів, точне зорове, слухове, вібраційне і кінестетичне сприйняття; розвинуте технічне і творче мислення і уява; вміння переключатися і концентрувати увагу; спостережливість [6: 374-375].

Після проведення дослідження ми

отримали такі результати: на перших курсах 50 % студентів віддали перевагу типові “людина – техніка”, 29 % – типові

“людина – людина”, 14 % – “людина – природа”, 7 % – “людина – знакова система”. На другому курсі 55 % студентів віддають перевагу типові “людина – техніка”, 32 % – “людина – людина”, 8 % – “людина – знакова система”, 5 % – “людина – природа”. На четвертому курсі картина дещо змінюється: 88 % – “людина – техніка”, по 6 % розподілилося на типи “людина – знакова система” і “людина – людина”. Як показало дослідження, на всіх курсах не виявилось студентів, яких можна було б віднести до типу “людина – художній образ”.

Отже, результати дослідження свідчать про те, що вже на перших курсах навчання можна говорити про існуючу мотивацію на професійну діяльність студентів. І наприкінці навчання спрямованість майбутніх фахівців на їх спеціальність виявляється вже досить яскраво, про що свідчить обстеження. Таким чином можна дійти висновку, що існуюча система відбору та підготовки, яка має чітко окреслену професійну спрямованість навчальної діяльності, позитивно впливає на формування мотивації на майбутню професійну діяльність.

Висновки з даного дослідження, на нашу думку, такі:

•сучасні вимоги виробництва свідчать про потребу в творчих особистостях;

•існує необхідність формувати гармонійно розвинуту особистість, яка поєднує духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість;

•професійне становлення особистості починає формуватися вже

в професійному училищі, а оскільки традиційно створеному педагогічному процесові у професійних навчальних закладах в основному притаманний нетворчий характер, виникає необхідність змінити педагогічних підходів до цього виховання;

• для розвитку інтересів, схильностей і здібностей використовують професійні проби (моделювання, практичне виконання закінчених циклів, елементів, які характеризують професійну діяльність на різних рівнях: технологічному, функціональному, творчому), а також пошукові ситуації, експеримент, лабораторно-практичні роботи; творчі завдання (ТРВЗ).

На нашу думку, іншими

ЛІТЕРАТУРА

1. Ничкало Н.Г. Основні напрями розвитку професійно-технічної освіти. // Педагогічна газета. – 2006. – №3.

2. Абросимова М.Г. Использование информационных и коммуникационных технологий в самостоятельной работе студентов колледжа. // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. – № 3. – С.55 – 60.

3. Сольвар Л. Організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців у ВНЗ I-II рівнів акредитації. // Рідна

передумовами становлення майбутній фахівців, окрім указаної (мотивація на творчу діяльність студентів), можуть бути такі:

• організація та контроль самостійної роботи студентів;

• емоційне забарвлення навчальної роботи;

• співпраця зі студентами;

• залучення студентів до дослідницької роботи.

Подальші розвідки в даному напрямку полягатимуть у пошуку й обґрунтуванні педагогічних умов, що сприятимуть професійному становленню майбутніх фахівців як творчих особистостей у процесі навчання у технічних навчальних закладах різних рівнів акредитації.

школа. – 2004. – № 12. – С.17 – 20.

4. Ничкало Н.Г. Профтехосвіта і ринок праці: старі й нові проблеми. // Педагогічна газета. – 2005. – № 12.

5. Пушкин В.Н. Психологические возможности человека. – М., “Знание”, 1972. – 64 с.

6. Детская психодиагностика и профориентация / Ред.-сост. Л.Д. Столяренко. Серия “Учебники, учебные пособия” – Ростов н/Д: “Феникс”, 1999. – 384 с.

Подано до редакції 22.01.07

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются предпосылки становления будущих специалистов, технических учебных заведений разных уровней аккредитации как творческих личностей, проблемы, с которыми

сталкивается профессиональная школа в связи с изменениями в обществе и предъявлением новых требований к будущим специалистам, пути решений некоторых из них.

SUMMARY

The article presents some preconditions of forming future specialists of technical educational institutions of

various accreditation levels as creative personalities; some problems of professional school appearing due to

changes in society and laying new claims to future specialists. The article suggests some means of solving a few of these problems.

Науковий керівник: д. пед. н., проф. З.Н. Курлянд.